

(Ne)vyrovnání se s komunistickou minulostí

Mezinárodní vědecká konference k 35. výročí pádu komunistického režimu

Tisková zpráva ze dne 6. 11. 2024, Ústav pro studium totalitních režimů

Koná se pod záštitou Petra Fialy, předsedy vlády České republiky

12. – 14. 11. 2024, Lichtenštejnský palác, U Sovových mlýnů 506/4, Praha 1 - Malá Strana

V letošním roce uplyne 35 let od pádu komunistických režimů v Evropě. Ve většině států proběhlo předání moci nekrvavě, což vytvořilo zcela novou geopolitickou situaci a způsobilo zásadní změny v evropském i světovém uspořádání. Neblahé dědictví totalitních systémů a komunistické minulosti však nadále zasahuje ve větší nebo menší míře do fungování mladých demokratických států. Mezinárodní vědecká konference, kterou organizuje Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) ve spolupráci s Úřadem vlády ČR a Muzeem paměti XX. století, se zapojením řady zahraničních partnerů od 12. do 14. listopadu 2024 v Lichtenštejnském paláci, se koná za účasti významných světových osobností. Pozvání do panelů přijali například Jiří Příbáň, Zdeněk Kühn, David Satter, Igor Lukeš, Edward Lucas, Petr Pithart – a spolu s nimi dalších více než 50 historiků, politologů, právníků. Konference v Lichtenštejnském paláci, na které zazní celkem 57 příspěvků představuje nejvýznamnější akci, kterou v této formě a rozsahu připravil ÚSTR pro rok 2024.

KONFERENCE O (NE)VYROVNÁNÍ

Rozpad bipolární soustavy v roce 1989/ 1990 významně ovlivnil nástup demokracie především v zemích bývalého východního bloku. Třebaže ve většině zemí tzv. předání moci neprobíhalo formou domácích ozbrojených konfliktů či občanských válek (s výjimkou Rumunska), bylo od začátku jasné, že důsledky totalitních režimů v jednotlivých státech a nově se rodící multilaterální systém přinesou globální proměnu celosvětového řádu.

„Od 17. listopadu 1989 uplyne letos už 35 let. Komunistický režim znamenal beznaděj, represí a život ve lži. Úspěšně jsme se ho zbavili a vydali se cestou svobody. Vybudovali jsme sebevědomý demokratický stát, který vstoupil do NATO, Evropské unie a získal respekt ve světě. Máme být na co hrdí. Bohužel to ale neznamená, že svobodu a demokracii máme automaticky navždy. Musíme se o ně starat, musíme je bránit, musíme o ně stále usilovat. I proto je potřeba připomínat, jaká byla naše minulost a jakou cestu jsme za těch 35 let ušli. Cením si práce Ústavu pro studium totalitních režimů, který se těmto otázkám vytrvale věnuje,“ uvedl **předseda vlády Petr Fiala, který nad konferencí převzal záštitu.**

Konference s názvem **(Ne)vyrovnání se s komunistickou minulostí v evropském kontextu** se zaměří na aktuální otázky optikou historiků, politologů, právníků, odborníků z jednotlivých států. Srovnávat se tak budou situace v Polsku, Litvě, na Slovensku, v Maďarsku, ale i v Chorvatsku, Albánii, na Ukrajině či v Rusku.

„Odborníci se budou zabývat mnoha otázkami počínaje konfrontací minulosti a současnosti, procesy ovlivňování současného stavu demokracie předchozím totalitním režimem, kontinuitou a diskontinuitou práva po roce 1989 a jejími proměnami, rizikem sentimentu, dezinterpretace

a fake-news, nebo symbolikou výtvarného umění ve veřejném prostoru,“ řekl **Kamil Nedvědický**, **1. náměstek ředitele ÚSTR a odborný garant konference.** „Kvalita příspěvků, rozmanitost diskusí, ale především sdílení nových výsledků bádání představuje možnost čerpání poznatků také pro nejširší veřejnost,“ dodal Kamil Nedvědický. „Současně nevylučuji ani polemiky historiků a právníků, které k danému typu konferencí v rámci svobodného světa jednoznačně patří a jsou posluchači vyhledávány i vnímány,“ uvedl doslova.

UMĚNÍ A SYSTÉMY

Zajímaví hosté, atraktivní témata s přesahy do dalších oblastí veřejného a společenského života (umění nevyjímaje) a v neposlední řadě také možnost setkání s osobnostmi světového formátu – tak lze ve skutečnosti shrnout koncept vlastní konference. V jednotlivých panelech se vybraní experti budou zabývat otázkami typu:

*Jak se tvořily principy fungování demokratických právních států v zemích s komunistickou minulostí?
Jak se s ní takové země vyrovnaly v kontextu (ne)potrestání pachatelů, odškodnění obětí, nápravy zločinů či řešení majetkových i morální otázek?
Jak (ne)snadno se v 21. století tvoří knihy či filmy o totalitě?
Historik jako krutý kritik nebo empatický empirik?*

Speciální pozornost bude také věnována Alternativní historii jako velmi populárnímu vědeckému způsobu popisu fakty podloženého možného vývoje a v té souvislosti knize Listopád **Aleny Mornštajnové** za účasti autorky.

PŘEDNÍ SVĚTOVÉ OSOBNOSTI

Konference „O (ne)vyrovnání“ je vedle atraktivních témat mimořádná i výčtem zahraničních osobností, v Lichtenštejnském paláci vystoupí **Taras Kuzio**, profesor na katedře politologie Národní univerzity v Kyjevě, **Edward Lucas**, renomovaný historik zabývající se energetikou, kybernetickou bezpečností, špionáží, informační válkou a ruskou zahraniční a bezpečnostní politikou, **Miroslaw Szumiło**, profesor humanitních věd, polský historik se zaměřením na systém fungování komunistických elit v totalitních režimech, **Čelo Hoxha**, albánský historik jehož kniha „Zločiny komunistů za války 1941-45“ (2014) se stala jednou z nejdiskutovanějších historických knih v postkomunistickém období v Albánii.

Příspěvky reflektující poznatky z daných oborů však přednesou také **Igor Lukeš**, profesor historie a mezinárodních vztahů na Boston University, **Zdeněk Kühn**, profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy a soudce Ústavního soudu ČR, **Jacques Rupnik**, politolog a historik, **Jiří Přibáň**, profesor Cardiff University a soudce Ústavního soudu ČR, **David Satter**, bývalý moskevský zpravodaj a dlouholetý pozorovatel Ruska a bývalého Sovětského svazu.

HISTORIČKY, VĚDKYNĚ A UMĚLKYNĚ

Graffiti, murálové malby a jejich symboliku ve veřejném prostoru objasní **Lena Ens**, koordinátorka projektu „Památná místa pro oběti komunistických diktatur.“ O rozhodování Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k vyrovnání se sovětskou minulostí v Baltských státech bude hovořit

Dovillé Sagatiené, proděkanka pro výzkum právnické fakulty Mykolas Romeris University. Režisérka **Kristýna Vlachová** se kriticky vyjádří o stavu vyrovnání se s komunistickou minulostí ve veřejnoprávním prostoru ČR.

„Velká mezinárodní konference, kterou připravil Ústav pro studium totalitních režimů přináší možnost odborníkům diskutovat o tom, v jakém stavu se nacházela (nejen) česká společnost po roce 1989. Pokud máme zachovat svobodu a demokracii v Evropě, pak je ‚pravda o minulosti‘ zásadní. Badatelská práce historiků představuje naději na vypořádání se s otázkami, které jsou stále aktuální a zásadně ovlivňují naši současnost. Minulost je vždy před námi a na spravedlnost není nikdy pozdě,“ uzavírá **Ladislav Kudrna**, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů.

Konference je členěna do 14 panelů a zazní zde také metodologické příspěvky v oblasti historie a práva. Moderace jednotlivých panelů se ujímají další významné osobnosti **Monika Mac Donagh-Pajerová** (vysokoškolská pedagožka a diplomatka, předsedkyně Rady ÚSTR), **Martin Palouš** (filozof, právník a člen Rady ÚSTR), **Ladislav Kudrna**, (ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů), **Kamil Nedvědický** (1. náměstek ředitele ÚSTR), **Petr Hlaváček** (ředitel Odboru výzkumu a vzdělávání), **Andrea Seelich** (koordinátorka mezinárodní spolupráce ÚSTR), **Jan Kalous**, **Tomáš Malínek** (historikové ÚSTR), **Petr Blažek** (ředitel Muzea paměti XX. století).

SLEDUJTE NÁS DÁLE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH:

[Facebook](#)[X \(Twitter\)](#)[Youtube](#)[Instagram](#)

Kontakt pro novináře:

Ústav pro studium totalitních režimů

Petra Jungwirthová, tisková mluvčí, M: 770 172 146

EM: press@ustrcr.cz

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ (ÚSTR) je organizační složkou státu, do jehož činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. (Činnost a poslání ÚSTR jsou ukotveny Zákonem o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek 181/2007 Sb. ze dne 8. 6. 2007). Definuje se jako paměťová instituce zkoumající dobu nacistické okupace 1939–45 a dobu komunistické nadvlády 1948–1989. Poskytuje veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňuje informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců, vydává a šíří publikace, pořádá výstavy, semináře, odborné konference a diskuse. Spolupracuje s vědeckými, kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi za účelem výměny informací a zkušeností v odborných otázkách, stejně tak se zahraničními institucemi a osobami, které mají obdobné zaměření. Podřízenou organizací ÚSTR je **Archiv bezpečnostních složek (ABS)**, který spravuje veškeré písemnosti všech bezpečnostních složek z doby nacismu i komunismu, tedy nejenom Státní bezpečnosti, ale i Veřejné bezpečnosti, civilní a vojenské rozvědky. Ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů je Ladislav Kudrna.